

om

Skriftens samband med

stjärnhimlen

Om runskriften och den semitiska skrif-
tens

gemensamma ursprung och förklaring

genom

astralmytologin

av

Hans Carling

Jur. Kand. notarie.

Skriftens samband med stjärnhimlen.

Då vi nu har jämfört runor och bokstäver, har vi också ökat vår kunskap om tecknens ursprungliga utseende och deras förmenta betydelse och samband i stort. Det är då tid att jämföra dessa tecken med stjärnbilder. Vissa omnämnande hos antika och medeltida författare pekar också i denna riktning. **Grekerna** menade att bokstäverna var en himmelskrift. Liknande tankar skall man finna hos **kabbalisterna**¹, vilkas mening man måste syna läsaren, då det är just hebréernas och feniciernas skrift som vi har uppe till jämförelse.

¹ Enligt **Sepher Jesirah** är sambandet mellan hebréisk skrift och stjärnbilder sålunda att *He* , *Vau* , *Zain* , *Het* , *Teth* , *Jod* , *Lamed* , *Nun* , *Samech* , *Hain* , *Tsad* , *Koph* .

Av sentida forskare bör främst nämnas **E. Stucken**² som jämförde hebréiska bokstäverna med himmelsbilder och på liknande sätt kommer fram till att alfabetet börjar vid *Väduren* och sedan skrider framåt genom stjärnbilderna således att *Beth* är en månstation i *Väduren*, *Gimel* motsvarar *Plejaderna* i *Oxen*, *Dalet* är en månstation i *Oxen*, *He* motsvarar *Orions* huvud, *Waw* motsvarar en månstation i *Tvillingarna*, *Zain* likaledes att förlägga till *Tvillingarna* osv. **Stucken** menade bokstäverna vara månstationer, ty då månen under sin gång genom zodiaken gör 12 ny och 12 nedan på ett år, så ger sig därav att han på sin vandring genom de 12 stjärnbilderna gör 24 faser. Då nu antalet runor är just 24 och den **semitiska** skriftens bokstäver 22, så följer av detta, att en sådan jämförelse är särskilt väl genomtänkt. Helt

¹ Papus, Die Kabbala, Schwarzenburg 1977:194

² E. Stucken, der Ursprung des Alphabets und die Mondstationen, Leipzig 1913:20 f.

säker kan man dock inte vara, ty då månen under sin vandring längs ekliptikan genomgår de 12 stjärnbilderna, *Väduren, Oxen, Tvillingarna* osv och aldrig avviker från denna väg, vilket han har gemensamt med de andra planeter eller gångstjärnor, *Solen, Jupiter, Mars* osv, så följer därav, att man inte kan förklara *b o k s t a v s n a m n* eller *r u n n a m n* som visar på andra stjärnbilder än de 12. Då måste man antaga, att det finnas fler banor, vägar eller ringar på stjärnhimlen. Med säkerhet kan vi nämna åtminstone två till, nämligen *Vintergatan* och vägen genom *Plejaderna* upp mot *björnarna* och vidare nedåt. Förutom den vunna kunskapen om *b o k s t ä v e r n a* och deras namn måste man då också äga kunskap om *s t j ä r n b i l d e r n a*. Då vi nu inte avser att undanhålla läsaren något, måste vi visa de viktigaste stjärnbilderna från **antiken**. Vi måste förkasta den **moderna astrologin**, då den ofta bygger på författarnas egna inre upplevelser mer än på den fasta, ärvda uppfattningen om vad himlens tecken betyder.

I några fall är det uppenbart, att 17 - 1800-talets troende astrologer byggde sina utsagor på, att de läst antika författare. I sådana fall bör man inte ställa sig alltför kritisk till deras uppgifter, då mängden medeltida manuskript är så stor, och de utan vidare kan innehålla antikt material, som är förkommet men här till all lycka flyter upp igen.¹

Då det nu är så, att *e k l i p t i k a n*, där solen månen och planeterna går fram är en ring bestående av de tolv stjärnbilder och en ring inte har varken början eller slut, har de gamla bestämt att stjärnhimlen börjar med *Väduren* och slutar med *Fiskarna*. Men inte nog med detta. Det finns fler ringar på stjärnhimlen. *Vintergatan* är en mycket påtaglig och tydlig ring. Den passerar och korsar ekliptikan mellan *Oxen* och *Tvillingarna*. Där, i skärningspunkten ligga *Oxens horn*, *Kusken* med *g e t e n Capella*, *Tvillingarna* och *Orions klubb a*. *Orion*, *j ä t t e n* är under ekliptikan på södra stjärnhimlen och *Kusken* är över, på norra stjärnhimlen. *Vintergatan* fortsätter nu nedåt och kommer så småningom till skeppet *A r g o*, löper genom *Kentauren* till *Altaret* och korsar därefter ekliptikan mellan *Skorpionen* och *Skytten*. Den går rättare sagt genom *Skorpionens s v a n s* och vidare till *Skyttens p i l* och *b å g e*. Härefter går *Vin-*

¹ Den grekiska astrologin finns komplett utgiven. C.C.A.G. Codex Catalogus Astrologorum Graecorum.

tergatan delad ut på norra stjärnhimlen, till *Örnen*, *Lyran* och vidare genom *Svanens* stjärnbild. Den stiger högt upp på norra stjärnhimlen genom *Kepheus* och *Kassiopeia* för att åter via *Perseus* falla ned mot *Kusken* och *Oxens* h o r n .

Vintergatan har också kallats *Hades* och ansetts vara ett tillhåll för de dödas själar och en gammal sols väg. Man bör i detta sammanhang nämna det, att de döda förmenades ha också andra boningar på himlen och som således åtnjöt en aktning lika stor som zodiaken och *Vintergatan*, nämligen *Plejaderna*, *Hyaderna*, *Lilla och Stora Björn* eller *Karlavagnen*; ja även *Kronan*, *Corona Borealis* nämnes såsom tillhåll för själar.

Vintergatan ansågs stå i förbindelse med jordiska vattendrag och vid sitt slut sammanfalla med jorden. Det är framför allt vid jul, midsommar och påsk som folk har ansett att *Vintergatan* och jorden sammangår, vilket visat sig däri, att man menat, att de döda då kom på besök.

Genomgång av bokstäver och runor och deras samband med stjärnhimlen, taget tecken för tecken.

Den första runan/bokstaven *fé/aleph* bör sättas samman med den första stjärnbilden Υ *Väduren* av två skäl:

- 1) *Fé/aleph* föreställer ett behornat djur 𐀀 och har namn efter ett h o r n f ä både på germanskt och semitiskt språk; isl. *fé* 'fä' ~ feniciska. *aleph* 'boskap'.¹
- 2) Runans samband med *Vädurens* stjärnbild förhåller sig så, att isl. *fé* betyder dels 'fä, får' men också 'skatt, gulds katt'. Detta förstås bäst då man **etymologiserar** *fé*, ty samma betydelse-skridning från 'fä' till 'guld, pengar' finns i **latin** *pecus* 'fä' ~ *pecunis* 'pengar', *peculium* 'handpeng, fickpengar'.²

Vädurens stjärnbild var enligt den **grekiska** sagan ett gyllene s k i n n , en slags s k a t t av gyllene ull som hängde i *Ares* lund i *Kolchis*.³ Hit kom *Jason* med argonauterna för att röva s k i n n e t som bevakades av en väldig d r a k e som aldrig sov och höll fast i skinnet med sina tänder. Det finns olika sägner om hur *Jason* lyck-

¹ Man har också ansett att α Taurus, Aldebaran är *Aleph* 'oxen' (Allen 385)

² Pok. 797.

³ Schadewaldt 1990:103.

des. Enligt en **saga** skulle sejd- och trollkonan *Medea*, som älskade *Jason* ha fått draken att somna då hon, just som *Jason* gav sig i strid med draken, stack fram bedövande örter som förlamade djuret. Långt om länge lyckades *Jason* övervinna draken och ta skinnet. Andra menade att *Jason* trots alla *Medeas* trollkonster blev¹ slukad av odjuret. Men draken spydde ut *Jason* igen, varpå djuret dödades i all hast. Enligt en annan saga skulle *Jason* ha stigit in i draken och dödat den inifrån.² Detta jämför man med den **nordiska** sagan om *Sigurd* som dräpte ormen *Fafne*, som låg på Niflunga-skatten, guldskatten som på fornnordiska heter *fé* liksom runan. Rundikterna om runan *fé* *Ǽ* handlar också om hur *Sigurd* dräpte ormen för att få skatten. *Fafne* dräptes på ett liknande sätt som i den grekiska sagan, då *Sigurd* stack svärdet underifrån; han låg i en grop och väntade på draken som, då den var över honom, fick sår till bane.

Likheten mellan *Jason* och *Sigurd* som drak-dödare och skattrövare visar sig även i det, att båda var trolovade med sejdkonor; *Jason* med *Medea* och *Sigurd* med *Brynhild*. Bägge hjältarna övergav i sagan sin trolovade.

Runan *fé*'s samband med *Sigurd* drak-dödaren ses av rundikterna. Det heter om runan *Ǽ* *fé* : *Fé vældr frænda róge* 'guld vållar fränders kiv', ty över niflungaskatten vilade en förbannelse att dess ägare skulle dö, vilket också gick i uppfyllelse på det sätt som står i rundikten. Vidare: *Fé er gravseiðs gata* 'skatten är gravsejs = ormens väg', vilket också syftar på *Fafne*, då han alltid låg över gullskatten, på samma sätt som draken i Kolchis alltid hade *Vädurens* gyllene skinn emellan tänderna.

Vidare sägs i runrimmet³: Runan *Ǽ* *fé* är 'fränders kiv', 'Fafnes bane och mäns träta', 'Grav-vittnes (ormens) gata', 'stor penning-skatt', 'gulds mängd', 'gulds framfärd', 'mäns kiv och avund'. 'Hästars hugg' och 'mäns vig'.

Dylgjorna säger att: 'Fä är penningars skatt', 'Svafnes död'.⁴

¹ Schadewaldt s. 111.

² Ro. II.1:83.

³ Jón Ólavsson, Runologia 129 f.

⁴ Jón Ólavsson, Runologia, opubl. 135. Svafne var en skräckinjagande orm som låg på guld. Sigurd Sven dödade ormen och rövade hans gull.

Runa Ur

Nästa runa ᚱᚰ *úr* är jämförbar med semitiska ʾḤ *gimel* som den liknar. Den likbenta formen ᚱ *gimel* har jämförts med *Hyaderna* som ligger i *Oxen* 10° [grek.] eller 4-7° [Hermes]. Man har menat *Hyaderna* vara *gimel* ᚱ eller arabiskt 'g'¹. Grekerna jämförde ej *gamma* ᚱ med *Hyaderna* utan *ypsilon* som de skrev som ett 'Y' 'V'². Man ser i detta den grekiska skriftens runinfluens i det att de, grekerna, inte såsom araberna jämförde ᚱ *gamma/gimel* med *Hyaderna* utan 'V' 'Y' *ypsilon*³ som har liknande utseende och ljudvärde som runan ᚱ *úr*.⁴

Djur.

Semiterna kallade *b o k s t a v e n gimel* 'kamel' och **araberna** kallade *Hyaderna* för 'kamelerna'⁵. Detta kan jämföras med att **romarna** kallade *Hyaderna*: *Suculae* 'svinen' och **germanerna** översatte (i den engelska rundikten) runnamnet *úr* med 'uroxe', vilket giver en reflex av att *Hyaderna* ligger i *Oxens* stjärnbild. Den **angelsaxiska** rundikten säger nämligen:

'Ur är ett modigt, behornat vild-djur, som kämpar med sina horn. Frejdat stampar det i myren, det bålda djur'.⁶

Allen⁷ antyder att 'folk' sett ett myller av vildsvin på stjärnhimlen och att det snarare var i *Hyaderna* än i *Orions* stjärnbild, vilket allmänt antagits.

Regnstjärnor, tårar.

Hyaderna ansågs vara *Atlas* döttrar som sörjer sin broder *Hyas* död; de ger regn, storm och oväder⁸. Deras **grekiska** namn kommer av *'υειν* 'regna'. *Hyaderna* var systrar till *Hyas* som blev ihjälbiten

¹ Schiaparelli, Die Astron. in alten Testament, i Pauly, 'Hyaden' 2617.

² Eratosthenes m fl, Pauly, 'Hyaden' 2617.

³ Ro. VI:941.

⁴ Någon indo-europeisk influens visar inte *Ypsilon* 'hyaderna', ty *Hyader*, av grek. *'υειν* 'regna', gå till roten ie. **seu*, [Pok. 912], medan isl. *úr* 'regn' går till roten

**Ur*, **auer* [Pok. 80]

⁵ Allen 389.

⁶ Grimm, über deutsche Runen, 217 f.

⁷ Starnames s. 389.

⁸ Ro. VI:942.

av en vildsvinsgalt¹ och sörjdes så till den grad av systrarna, att gudarna inte stod ut med deras t å r e - f l o d e r , utan av medlidande förvandlade dem till stjärnor².

Enligt **Ovidius** sörjde *Hyaderna* då deras broder drunknat i en källa, och deras t å r a r faller nu på oss såsom regn³.

Rundikterna säger om runa *úr* 'regn, uroxé' att 'Ur är skyars gråt', 'torkväders skada', 'herdens hat', 'töväder', 'snöstorm', 'himlens t å r och blod'.

Dylgjorna säger: 'Ur är himlens harm och t å r a r', 'Ymes t å r a r s sken', '...vattenfalls överflöd, regnstormars upplösning, drypande dagg' och mera liknande.⁴

Repetition av argument

Av allt detta synes mig sambandet mellan Λ *úr/gimel* och *Hyaderna* bäst framgå av att **araberne** kopplat samman bokstaven *gimel* Λ med *Hyaderna* liksom att **grekerne** kopplat samman bokstaven *ypsilon* 'V' med samma stjärnor. Vidare styrks sambandet mellan bokstaven *gimel* 'kamel' och *Hyaderna* av att **araberna** kallat dessa stjärnor 'kameler'. Sambandet mellan runan *úr* och *Hyaderna* syns av att *úr* i en **rundikt** översätts med 'uroxe' och *Hyaderna* ligger inom stjärnbilden *Oxen*.

Slutligen styrks sambandet mellan r u n a n och *Hyaderna*, vilka enligt grekerna var r e g n s t j ä r n o r och t å r a r , av att rundikterna beskriver runan *úr* såsom just 'regn och tårar'.

Då nu *Hyaderna* har en V- eller Λ -form, kvarstår att förklara varför r u n a n oftast har ena benet böjt \mathbb{N} , ty härvidlag liknar den mest en l i e , som har en böjd knif. Hårtill ansluter en stjärnbild som ligger på ungefär samma rektascension som *Hyaderna*, nämligen *Perseus* böjda s v ä r d som kallats 'liesvärd'.⁵ Detta bör också jämföras med den före *gimel* kommande b o k s t a v e n i det **semitiska** alfabetet *beth* \mathfrak{B} , som närmast liknar en lie med sitt böjda skaft, orven. Då *úr*-runan med sitt normala utseende \mathbb{N} liknar en lie, finns

¹ Jfr ovan; *Hyaderna*=vildsvinshop!

² Alf Henrikson, *Stora Mytologiska Uppslagsboken*, Hexikon, Kina 1998:201.

³ Cornelius, Geoffrey, *The Starlore Handbook* 1997:109.

⁴ Jón Ólavsson, *Runologia* s. 135, opubl.

⁵ 'αρη 'Sichelschwert'.

det också anledning att här påminna om **rundikten**: *úr er av illo járne* osv. 'ur [gnistor] komma från det glödande järnet', påminnande om en process då man härdar metallen eller slipar eggen med hen eller brynsten, varvid gnistor kan uppstå. Huruvida lien haft en förelöpare innan metall-åldrarna kom, så att de, liarna, var av sten, ben eller annat material förmår jag inte uttala mig om. *Lien*¹ som stjärnbild har fr. a. ansetts uppgå i *Orion*. *Perseus* svärd har också kallats 'skördekniv'.² Både *Perseus* och *Orion* ryms inom *Oxens* rektascension, men ligger annars långt ifrån varandra, då *Perseus* ligger på norra stjärnhimlen men *Orion* på södra.

Runan Thurs

Den följande runan, *purs* 'jätte' delar också upp sig i två tecken som bör hållas i sär. 1) En halv-cirkel på en stav \mathfrak{D} och 2) som en trehörning på en stav³ eller t.o.m. som en trehörning. Den jämförbara **semitiska** bokstaven *daleth* 'dörr' förekommer också i två varianter; dels som en halv-cirkel överst på en stav \mathfrak{A} och dels som en trehörning på en stav \mathfrak{A} eller alldeles utan stav Δ .

Man bör sammanställa *purs* \mathfrak{D} \mathfrak{d} med *daleth* \mathfrak{A} till ett tecken och de båda *trianglarna* till ett annat. Vad halvcirkeln på en stav föreställer går det inte att få någon tydning på, medan triangeln motsvaras av stjärnbilden *Triangeln* som uppgår i *Väduren*⁴ enligt **Sphaera Barbarica**.⁵ *Triangeln* råder över byggmästare och arkitekter.

Den **nordiska** varianten med en trehörning på en stav har hos de **engelska** runsmederna väckt associationen till en törntagg, ty de kallade runan *þorn* 'törntagg'. Ordet isl. *þorn* kan också betyda 'jätte'⁶ och därmed är man över på den **nordiska** runans namn *purs*

¹ Gundel, Sterngläubige s. 16 och Tillhagen, Himlens stjärnor s. 71. Orion som 'Väinemöinens lie' i Kult. hist. lex. nord. medeltid, band XVII s. 195.

² O. Seemann, Mytologi, Stockholm 1881:179.

³ Runan '*Purs*' förekommer också som en triangel utan stav på vissa brakteatrar från 400-talet e. Kr. Se brakteat från Gammel Stenderup och Halsskov, Goldbrakteaten 24 / 1,3 1985:85 och 24 / 2,2 1986:39, Goldbrakteaten herausg. von Karl Hauck, *Münstersche Mittelalter-schriften*

⁴ Triangeln i Υ 14-20° enl. Hermes.

⁵ *Sphaera Barbarica* var vanligare hos grekerna än de egentliga grekiska stjärnbilderna.

⁶ isl. *þornrann* 'sten, jättens hus.

‘jätte’. Vi har nu tre begrepp att arbeta med och stadfästa på himlen; ‘jätte’, ‘dörr’ och ‘triangel’. Metoden är, att vi förflyttar oss framåt i stjärnbilderna och passerar 24 stationer, varvid vi, för att belysa skriv-tecknens namn och utseende, söker efter ungefär två stjärnor/stjärnbilder i varje stjärnbild. Dock måste man ta hänsyn till *Vintergatan* som har en helt annan väg än *d j u r r i n g e n*, zodiaken, och vidare måste man särskilt giva märke till *Plejaderna*, *Hyaderna*, *Orion* och *björnarna*, ty de är mycket frejdade.

‘Jätten’ i runnamnet *thurs* är tydligast, ty rätt under *Oxens* stjärnbild ligger himlens *j ä t t e*, *O r i o n*. Hans **saga** är i korthet att han var en *k v i n n o j ä g a r e* och en kvinnskändare som jagade *Plejaderna*, de sju Atlasdöttrarna som av Zeus förvandlades till duvor. *Plejaderna*, som kanske är den kändaste av alla stjärnbilder, ligger i *Oxens* hals och har haft de mest skilda namn och *t o m* sammanblandats med *Vintergatan*. Stjärnbilden anses ge drömmar och har också kallats ‘de sju sovare’ eller ‘sju Atlasdöttrar’. Ett vanligt namn är, att *Plejaderna* kallats ‘vägen till himlen’. *V ä g e n* eller *d ö r r e n* till himlen ansågs också vara *Jakobs s t e g e* som man såg i *Vintergatan*.¹ *Jakobs s t a v* som grönskade, egentligen *Arons s t a v*, har man velat se i *Orions bälte*.²

Plejaderna ha också ansetts vara ett *h å l* eller en *d ö r r* i stjärnhimlen, som menades vara ett *t ä l t*.³

Plejaderna som de ‘sju sovare’⁴ visar samband med ‘dörr’ i ty att ‘sju sovare’ har givit nedslag i **runstaven** och i **folktron** i juli. Den 15 juli heter det i **runstaven** ‘ett hus med en dörr, där de sju sovare är inne’. I **Norge** den 15 juli; ‘sju sovare - en dörr eller port’.

Rundikterna ger slutligen ett återsken av att jätten *Orion* som *k v i n n o s k ä n d a r e* jagar de sju *Plejaderna* i ty att det heter: ‘Thurs, jätten, vållar *k v i n n o k v a l*, få blir glada av ondska’.

Tecknets betydelser grupperar sig kring jätten *Orion* och de av honom förföljda *Plejaderna*, men betydelsen ‘dörr’ passar också in på *Plejaderna*, medan *Triangeln*, som ligger alldeles invid, inte har något mytologiskt samband med *Orion* och *Plejaderna*.

¹ Uno Holmberg, d. Baum d. Lebens, s. 133.

⁵ Boll, s. 457:1.

³ Uno Harva, Die Religiösen Vorstellungen der Altaischen Völker, s.34-35.

⁴ Allen, 424.

Sammanfattningsvis bör runan *thurs* ‘jätten’ som i rundikten skapar *k v i n n o k v a l* knytas till *Orion*, himlajätten, som är en kvinno-kväljare och det **semitiska** bokstavsnamnet *daleth* ‘dörr’ knytas till *Plejaderna* som kallats *h i m l e n s d ö r r*, eller ‘vägen till himlen’. Runan och bokstaven, då de ser ut som en *t r i a n g e l* måste däremot anses vara en avbild av triangelns stjärnbild som ligger nära intill de nämnda¹.

Runa As

Den följande runan, *As* **𐌱** som motsvarar den **semitiska** bokstaven **𐤀** *he* har en oklar betydelse i bägge jämförelserna. *As* skulle enligt runrimmen betyda ‘gud, hednisk gud’ och komma av en rot **ans* som ursprungligen betytt ‘ande, vind’. Senare skall visas, att **runnamnet** betyder ‘as’, ‘död kropp’.

Moderna forskare är tveksamma inför betydelsen av det semitiska bokstavsnamnet **𐤀** *he*.²

Runan **𐌱** och i synnerhet **bokstaven** **𐤀** föreställer den tidigare omtalade *stegen*, himlastegen som torde sökas i närheten av *Orion* då stegen förekommer **förkristligad** som ‘Jakobs stega’ och ‘Jakobs stav’³ och allmänt anses vara *Orions bälte*.

Semiterna avbildade också *he* **𐤀** ungefär som runan *reið* **𐌹** och därmed är vi inne på runan *reið* och dess betydelse.

Runan reið

Runan **𐌹** *reið* ‘vagn’ måste jämföras med **sem./nypuniska**⁴ varianten av *he* **𐤀** som den alldeles liknar. Då vi inte har någon helt säker tydning på semitiska *he* så måste vi börja med att förklara **runnamnet** *reið*. Det betyder ‘vagn’ och bör jämföras med *Kuskens* stjärnbild som uppgår nära i *Vintergatan* ovanför *Oxen* och *Tvillingarna*. **Grekerna** tänkte sig gärna att *Kusken* satt på en kuskbock och att där även fanns en *v a g n*, vilket kan ses av de stjärnsagor som

¹ Om bokstaven och runan som triangel äro pictogram, så har runans ursprungliga namn varit **trī-* med betydelsen ‘triangel’.

² Baumann, *Script und Schriftlichkeit*, Walter de Gruyter 1994:333.

³ Allen 315.

⁴ Baumann, *Script* 1994:336. Diring 1962:99.

knöt an till Kusken.¹ Vi befinner oss nu i *Tvillingarnas* stjärnbild och i dess 1° uppgår *polstjärnan*² som menades ligga i *Lilla Björn* eller som den kallades för; på Island *Kvennavagn* 'kvinnavagn', medan den större vagnen som ligger intill kallades *Karlavagn*.

Runan avbildar jordens axel och den kringom densamma snurrande vagnen, Kvinno-/Karlavagnen ᚱ och i rundikterna heter det. 'Red (vagn) är behagligt att sitta, rask färd och hästens möda'. Vidare 'Fröjas kärra'³ och 'Friggs vagn'⁴, 'hovars tramp', 'färders hjälp, rask färd' o likn.

I det engelska runrimmet heter det: 'Ritt, (vagn) är säte för envar, lugnt och stärkande för den som sitter ovan på den kraftiga hästen och på långa vägar far'.

Runan Kaun.

Den följande r u n a n , isl. *kaun* < ᚱ ᚹ liknar i sina olika former den motsvarande semitiska bokstaven *waw* ᚹ ᚺ 'hake, spik'. Bokstavens betydelse 'hake, spik' bör jämföras med att himlen ansågs upphängd på en hake eller spik. Detta har man sett i *polstjärnan*. Detta har man sett i *polstjärnan* som ligger i *Lilla Björn*⁵. Då *Polstjärnan* enl. ovan ansågs ligga i ᚱ 1° bör denna runa motsvara detta rum på himlen, ty 24 runor på himlens rund 360° ger att varje runa rycker fram ca 15° på himlen, då 360:24=15.

Polstjärnan heter i **Indien**; *Druva*, vilket också betyder den påle eller stav på vars topp *polstjärnan* förmenades sitta. *Druva* kan också vara 'fikonsträd'. Pålen ansågs också av vissa andra folk vara ett träd.

Grekiska *πόλος* *polos* är både 'pol' och 'påle' och har jämförts med **latin** *colus* 'spinnrock' och 'den spunna tråden'⁶, rot. **golos*. Detta får betydelse för förklaringen av sem. *waw* 'hake, nagel, spik'

¹ Schadewaldt, Græske stjärnesagn, Denmark 1990:139.

² Ptolemaios, Almagest.

³ Ur Jón Ólavsson, Runologia s. 129 f.

⁴ Jfr att *Karlavagnen* kallats 'Marias vagn'.

⁵ Araberna ansåg *polstjärnan* vara en 'nål, nagel, spik'. Allen 457. Jfr också estn. *Põhja-nael* 'polstjärna'; *nael* 'spik, nagel'

⁶ Walde, Lat. et. Wb 1910.

och spinnrocken ty handtenen som roterar har överst en liten krok.¹
Araberna kallade polstjärnan 'spindel, axeltapp, spole'.²

Roten i **grek.** πόλος 'pol', ie. **golos* leder också **etymologiskt** till den grekiska μοίρα *Klotho*, spinnerskan med slända, som finns till då varje människas livs-tråd spinns.

Sirius

Om man följer det **forneengelska** namnet *cen* 'fackla' jämfört med runans förmenta dag den 8 september, motsvarande ᚠᚦ 15° bör man jämföra runan med himlens ljusstarkaste stjärna, *Sirius*.³ Denna stjärna hade en längd; ᚠᚦ 17° enligt **Ptolemaios**. Den ligger i *Stora hunds* käft och beskrevs som glödande och brännande.

Hund och hare går som **runstavsbilder** upp den 4 augusti, *hund och hare* 'jakt-tiden'. Detta svarar mot de båda stjärnbildernas längd.

Helgonet denna dag, *Dominicus* har som attribut; *Hund* som bär en fackla i munnen.

Det **forneengelska** runnamnet *cen* 'fackla' bör jämföras med *Sirius* som den glödande stjärnan i *Hundens* käft och den **forneordiska** formen på runan ᚦ föreställande en gapande hundskäft, medan den **forneengelska** formen Y avmyndar en fackla. Den **semitiska** bokstaven avbildar i denna jämförelse en fackla: 𐤃 Y

De många **uppteckningar** på, att man vid denna tid, i september skulle tända lysen inomhus bör jämföras med denna runas **engelska** namn; *cen* 'Facklan'.

Det heter om *Moses* den 4 september:

- Moses kommer med torrvedsbördan. Då får hantverkarna till lyset.

Torrveden var för att göra tyrveds-stickor, pärtor, till facklor, att ha och lysa sig med inomhus under den mörka årstiden.

¹ Kult. hist. lex. f. nord. medeltid XVI:499.

² Allen 457.

³ Den 8 september, kallades "morsmäsas", i kyrkan Mariæ födelsedags fest, vilket erinrar om att Sirius var himladrottningen Isis under antiken.

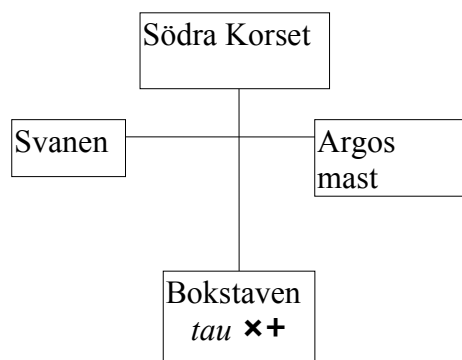
G å v a

Härefter följer så att rannsaka r u n a n gåva, **X** **for**eng. *gifu*, *gyfu*. Denna runa saknar alldeles jämförbara storheter i det semitiska alfabetet. Kvar blir då att fresta om man kan förankra runan, dess tecken och betydelse på s t j ä r n h i m l e n .

Det verkar mest genomtänkt att likna korset **X** vid *Vintergatan*, själa-vägen, ty den tänktes vidröra jorden framförallt vid solståndsdagarna¹ och dagjämningarna. *Vintergatan* tänktes vara solens eller en gammal s o l s v ä g och just på de nämnda dagarna kunde man värna sig mot allt ont - d v s de d ö d a som nu umgicks bland människor, om än i osynlig och ohörbar måtto - genom att r i t a k o r s . Runan *gyfu* **X** som den sjunde runan, delar futharken i en av fyra delar, så att första runan *fé* den sjunde² **X** *gufu*, den trettonde *yr*, och den nittonde *eh* - bildar ett kors. Om man lägger ut de 24 runorna i en ring, 360° och lägger en runa var 15:de grad, så kommer dessa runor att dela ringen, så att den blir som ett kors. Man bör därför jämföra denna runa **X** med den sista bokstaven i det feniciska alfabetet *tau* **x** som är ett kors. **K o r s** på stjärnhimlen finnas 1) under *Kentauren* = det *Södra Korset*, som ligger ungefär mitt emot *Väduren*, snarast under *Vågen* och i *Vintergatan*, 2) i *Svanens* stjärnbild som ligger i *Vintergatan* över *Stenbocken* och 3) i *Argos* mast som ligger i *Vintergatan* under *Kräftan*.

¹ Den vilda jakten (julsaga) går fram längs vintergatan.

² F. övr. motsvarande *Argos* mast som är ett kors, och ligger i ☉ 29 ° enl. Ptolemaios.

De tre korsen *Södra korset*, *Argos mast* och *Svanen* ligger således alla i *Vintergatan*.

Betydelsen av Gåva

Gåva betyder det givna, som man får eller den gåva, som man utger, vilket också kan jämföras med ett offer. Den gåva, som man får, bör särskilt tas upp i samband med ödesgudinnorna som beskär människorna det som livet har att ge.

Den gåva som man utger för närmast tankarna till ett offer, vilket man gav för eller åt gudarna. Under antiken var ett av de vanligaste offren hemburet åt *nyferna*, som i någon liten mån påminde om ödesgudinnor, men annars var lägre gudomligheter som bildade en egen grupp, ungefär som i **svensk folkkultur**, *skogsrån* och *sjörån*.

Ödesgudinnorna.

Då vi nu befinner oss i *Kräftans* stjärnbild, skall man finna i **Sphaera Barbarica**, *de tre chariterna* 'gracerna'. Dessa var tre dansande gudinnor som påminde om *horer* och *moirer*, dvs ödesgudinnor och som i viss mån erinra om de germanska *norr-*

n o r n a . M o i r e r n a tilldelade människor andelar, fr. a. mat och livsöden. Detta hade de gemensamt med n o r n o r n a som förmodade ge den nyfödde långt och rikt liv, eller tvärtom. Man jämför den fornengelska dikten under denna runa som talar om att ge 'koppar och mat'.

O f f e r .

De s t j ä r n b i l d e r som uppgår i *Kräftan* är, förutom *Kräftan* och däröver *Stora Björn - Åsnorna*, *Krubban* och *Källan* **lat.** *Fons*. Allmänt sett ligger källor och brunnar enligt de gamla **astrologerna** under *Kräftans* stjärnbild. *Krubban* kallas också 'stallet'¹ och 'Molnet', **grek.** *Nephele*, *Nephelion*, **lat.** *Nubes*, *Nebula*. **Grekiska** också *Systrophe*, *Syntrophe*. 'Molnet'.

Nephele är även namnet på kentaureernas moder. *Ixion* som förtörnat gudarna hade med molnet *Nephele* avlat kentauren *Cheiron*. Slutligen är *Nephele* en av nymferna i *Artemis* omgivning.²

Att *Nephele* är en n y m f stämmer också med de övriga stjärnbilderna. Ty *Åsnorna* reds av *Dionysos*, *Hephaistos* och *Satyren* eller *Ägipan*. *Åsnorna*, som kunde t a l a , hade enligt stjärnsagan en gång skrämt iväg titanerna med sitt skriande. Att man skulle kunna återfinna en nymf i detta sällskap stämmer väl med den antika uppfattningen, ty n y m f e r avbildades ofta i sällskap med *Pan* och *Dionysos*.

Ovanför *Kräftan* skiner *Karlavagnen* som var nymfen *Kallisto*, björnhonan. Denna stjärnbild var också 'sju tröskoxar' **lat.** *septentriones*. Förutom stjärnbilderna *Åsnorna* och *Krubban*, ty man måste utgå från att *Åsnorna* äter ur *Krubban*; de avbildas bl. a. drickande ur *fons* 'källan' (som vattenspann) - kan också krubban eller stallet vara avsett för de 'sju tröskoxar' i *Stora Björn*.

Till allt detta hör, att nymfer ansågs beskydda boskapsskötsel³ och *Pan*, (= *Satyren* i *Kräftan*) var en herde-gud.⁴

¹ Allen 113.

² Ro.III, 1:186.

³ Ro. III. 1:503.

⁴ Ro III. 1:518, 521, 527, 520.

Att **runnamnet** 'gåva' har med de o f f e r , mest små djur, lamm, får och getter att göra, som man på altaren i naturen, vid källor m. m. utlade till nymferna - måste anses troligt.

E t y m o l o g i

Ordet **grek. nymf** förs 1) till roten **sneubh* 'giftas, fria'; jfr **lat. nubo** 'giftas', eller 2) till **sneudh* 'dimma', **lat. nubes** 'moln'.¹

S a m m a n f a t t n i n g s v i s

Sammanfattningsvis bör 'gåva' koncentreras till stjärnbilden *Krubban* som också heter 'källan' eller 'dimman'. 'Dimman', **lat. nubes** går etymologiskt till 'nymf' och n y m f e r tänktes fr. a. bo i källor och grottor, där man också offrade till dem.²

Människors beblandelse³ med nymfer, vilka var lägre gudomligheter, har gått in i frierier och äktenskaps ingående, där brudar (**grek. νυμφη** *nymf* 'brud') och bröllopsleder blivit påverkat av mytologin.

Samma betydelseskridning återfinnes kanske i **norden**, där **danska ellekoner** 'skogsrån, sjörån' b e b l a n d a r sig med människorna. **Ordet** 'älskog' har måhända nämnts efter dessa *ellekoner*, - inte tvärtom.

På samma sätt som stjärnbilden 'dimman' *nephele* var **etymologiskt** besläktat med *nymfer* till vilka man offrade vid äktenskaps ingående och det hithörande **lat. nubo** betyder 'gifta sig, fria', så går i **germanskan** 'gifta sig' i betydelsen 'giva bruden morgongåva', 'köpa begåvning' åt sin trolovade o s v till verbet 'ge' och runan här; 'gåva', och ursprunget skulle vara ungefär detsamma som det o f f e r , som flickor utlade åt n y m f e r n a⁴, vid giftermål, ofta förbundet med offer åt andra gudomligheter *Pan, Horer* och *Chariter*.⁵

Till *Dionysos* följe hörde m a i n a d e r n a , en grupp som utvecklats ur *nymferna*.⁶ En av mainaderna heter Δωρώ *Doro*, vilket

¹ Pok. 977-78.

² Ro. III.1:527.

³ Ro. III, 1:503.

⁴ Ro. III, 1:528-29.

⁵ Ro. III, 1:529.

⁶ Ro. III, 1:521.

jämförs med runnamnet 'gåva', då 'gåva' på **grekiska** heter δῶρον *doron*.

Möjligen har de i **Hermes Trimegistos** stjärnkatalog och **Sphaera Barbarica** förekommande *tre chariter* 'gratier' något med nymfer att göra, ty dessa grupper har stundom sammanblandats.¹

Från **romerskt** område känner man väl till gudinnan *Salus* 'den personifierade gåvan', ofta översatt med 'hälsan' motsvarande **grekernas** läkedomsgudinna 'Υγίεια *Hygieia*. *Salus* ~ *Hygieia* har även ansetts vara gudinnan *Isis*, vars stjärna, 'hundstjärnan' **grek.** Σείριος, *Sirius* uppgår i ♃ 17° enligt **Ptolemaios** och ♁ 15° enligt **Hermes**.

R u n a P w y n ' h o p p , v å n ' .

Denna runa betyder 'hopp' och bör jämföras med den **romerska** gudinnan *Spes* 'hoppets gudinna'. Hon finns också hos **grekerna** som gudinnan 'Ελπίζ 'hoppet'. **Rom.** gudinnan *Spes* brukar nämnas samman med *Salus* 'den personifierade gåvan' som vi skrev om ovan.

På samma sätt som runorna **X** 'gåva' och **P** 'vån' står e f t e r v a r a n d r a i runraden, brukar rom. gudinnan 'Gåva' *Salus* och 'Hoppet' *Spes* nämnas t i l l h o p a .²

Det har ovan antytts, att det är svårt att hålla isär n y m f e r , c h a r i t e r³ och ö d e s g u d i n n o r . Dessa gudinnor, *Spes* och *Salus* ansågs vara personifikationer av de abstrakta substantiven motsv. 'hopp' och 'gåva'. Då dessa personifikationer verkligen dyrkades och ofta avbildades på mynt m.m. blir begreppen än mer oklara. Inte heller hålls avgränsningen till underjordens gudinnor uppe, då man ser att *Isis* som också kunde vara underjordsgudinna liksom *Demeter* går in för, och sammanblandas med *Hygieia*⁴ som, åter, varit ett brukat namn för *Salus* 'gåvan, hälsan'.

¹ Ro I,1:880, 873.

² Ro. IV:1295.

³ Ro. I,1:873, 880.

⁴ Ro II,1:531-32.

Inte heller är det möjligt att avgränsa dessa olika guda-familjer, utan att gränsen flyter mellan ödesgudinnor ~ guda-modern *Kybele* ~ personifikationen *Concordia*, *Confidentia*¹, *Fortuna*² och *Tyche*³

Mycket av detta berodde på att religioner under antiken överskred gränser; särskilt var Rom säte för Greklands och Egyptens gamla gudalärr. Under dylika omständigheter skiftade gamla gudar namn och deras gamla funktioner sammanblandades.

S a m m a n f a t t n i n g .

Att runorna 'gåva' och 'Vån, hopp' är gamla gudanamn kan man blott sluta sig till genom indiciebevisning. De antika gudinnorna *Salus* 'gåvan' och *Spes* 'hoppet' nämndes som sagt tillsammans, liksom att runorna 'gåva' X och 'vån, hopp' P står ihop.

Salus översattes ofta med *Hygieia*, som var ett namn på bl a *Isis*, vars stjärna, *Hundstjärnan*, uppsteg i *Kräftan* enligt **Hermes** m fl.

Hoppets gudinna, *Spes*, var i vissa antika källor den siste av gudarna/gudinnorna som fortfarande fanns kvar, sedan de andra gudarna flytt denna världen på dess ondska. Hon kan ge mannen förhoppningar. Den andra gudinnan *Salus* 'gåvan' visar ett namn som bör jämföras med *moirerna*, ty dessa kunde just ge gåvor, såsom långt liv, rikedom osv. Man bör med detta jämföra stjärnbilden *Tre Chariter* ty dessa var påminnande om *horer*, *moirer* och germanska *norner* genom sitt tretal m.m.

Då stjärnbilden *Tre Chariter* är tagen ur **Sphaera Barbarica** kan man inte med säkerhet veta var på stjärnhimlen de tänktes belägna. **Hermes** uppger; ☉ 18-20° 'tre gratier, chariter' medan **Teukrotexten** uppger, att de *tre Chariterna* sträcker sig över alla tre dekaner i stjärnbilden *Kräftan*. Också gör sambandet mellan denna 3-talets kvinnliga guda-familj och *nymfer* det troligt att man bör beakta stjärnbilden *Krubban* i ☉, ty den kallades *Nephele*, vilket var namn på olika gudinnor och en *nymf*. Dessutom ligger, över *Kräftan*, *nymfen* *Kallisto*, 'Stora Björn', eller *Phoinikä* eller *Helikä*; båda *nymfer* jämte nymfen *Kynosura* 'Lilla Björn'.

¹ Isis Fortuna, Ro. II, 1:514.

² Fortuna och Spes nämnas tillsammans, grek. Ro. IV:1296.

³ ἐλπίς και συ Τύχη [Ro.IV:1296]. Altare till Τύχη εὐελπίς, *Fortuna bonae Spei* [Ro. IV:1296]

Runorna ᚷ Hagel och † Nöd.

Runan 'Hagel' visar två former ᚷ ᚷ. Den första jämföres med **semitiska** *zain* 'vapen' ᚱ ᚳ medan den andra snarast överensstämmer med *heth* ᚹ. De övriga formerna av *heth* bör jämföras senare under runa *jêr 'år'.

Dessa tecken torde föreställa härv-trä¹, som såg ut så, och på vilka garnet vecklades i stället för på nystan.

Detta bör föras till de ovan nämnda ödesgudinnorna, ty de germanska ödesgudinnorna, *n o r n o r n a*, spinner, vecklar garn² och skär i trä m.m. medan de antika ödesgudinnorna fr. a. *moirerna*, spinner och ritar öden i böcker.

Vi har nu kommit till *Lejonets* stjärnbild. Detta lejon var *Kybeles*, den stora g u d a - m o d e r n s lejon, på vilket hon avbildades ridande. Den stora modern har också kallats *Rhea*, *Kronos* gemål och *Zeus*' moder. Såsom *Ananke* förestår hon människans födsel. Hon har kallats *Adrasteia*³ eller *Nemesis* vilket är Ödet (*Saturnus*)⁴. *Kybele* kallades hos **semiterna** *Dea Syria*⁵ och avbildades sittande på sin tron ovanför *Lejonets* stjärnbild, hållande en s p i r a i hand.

Grekernas 'stora moder' *Rhea* förbands med *Pan*, *nymferna* och *chariter*.⁶ Hon var *Demeter* och *Ge* [1661], en 'jordmoder' och 'bergmoder'. I **Rom** kallades hon *Magna Mater*⁷. *Necessitas*, 'növändighetens gudinna'. *Ananke* var moder till *moirerna*.

Ananke tänktes hålla en oerhörd s l ä n d a på knäet, vilken driver hela världen.⁸ Därinvid sitter på troner de tre *moirer* som vrider sländtrissan och sjunger. *Moirer* och *erinyer* länkar *Anankes* roder. De sammanfaller stundom med *Persephone* och döds gudinnan.

¹ Ett härvträ i form av ett 'H', Bringeus, *Arbete o, Redskap*, Lund 1976:189.

² Böhme, F.M. *Deutsches Kinderlied*, Leipzig 1924:85-88, jfr Vlspå 20.

³ Ödesgudinna, Zeusbarnets amma.

⁴ Boll. 476.

⁵ Ro. II,1:1651.

⁶ Ro. II,1:1662.

⁷ Ro. II,1:1669.

⁸ Ro.III,1:70.

M o i r e r n a

Av *moirerna*, som mest visar likhet med germanernas *nornor*, får varje dödlig från födseln en *s p u n n e n t r å d* - livet är en tråd.¹ *Moiran* bestämmer olyckor och livsträdens längd. De heter *Klotho* 'spinnarskan', *Lachesis* 'ödesgudinnan' och *Atropos* 'den oavvisliga'. De anropas vid födslar jämte *Eileithuia*². De förekommer och sammanblandas med *horer* och *chariter*.³ *Moirer* och *Ananke* [3092] har också samband med *Tyche*. De avbildas också så, att *Klotho* spinner och *Atropos* sitter med en öppnad ödesrulle. *Tyche* har ett ymighetshorn och en våg [3097]. *Moirernas* attribut kan också, liksom fallet är hos *Dea Syria*, vara en 'spira' eller vidare 'en slända', 'stav', 'glob' på vilken hon skriver med griffel, 'skriftrulle', 'skriftavla' och 'solur'. *Moirer* är döttrar av *Zeus* och *Themis* och förekommer samman med *Eileithuia*⁴. De har släktskap med *erinyer* 'ödesgudinnor rättvisegudinnor'.⁵ De finns överallt; på Olympen och i underjorden. De antar de mest skilda utseenden, ibland som unga mör, ibland som gamla gummor.⁶

Eileithuia, födelsegudinnan, - i **Rom** motsvarande *Juno Lucina* var dotter till *Zeus* och *Hera* och förbands med *moirerna*, moder *Eros* och tänktes komma från *Hyperboréerna*.

De **romerska** motsvarigheterna till *moirer* var *Fatum* och *parcae*.⁷ De tre *parcerna* hette *Parca*, *Nona* och *Decima* och var likaså födelsegudinnor.⁸ De kallades också *Fata*⁹. *Fatus* 'ödet' är en **folklig** medeltida variant, som finns hos germaner och kelter, motsvarande sagans feer.¹⁰

Flera av de nämnda gudinnorna har man velat se i *Jungfruns* stjärnbild.

¹ Ro. II,2:3085.

² Ro. II,2:3091.

³ Ro. II,2:3092

⁴ Ro. II,2:3101.

⁵ Ro. II,2:3101.

⁶ Ro. II,2:3102.

⁷ Ro. II,2:3102.

⁸ Ro. III, 1:1569.

⁹ Ro. I,2:1448.

¹⁰ Ro. I,2:1453.

Detta är bakgrunden till att nästa runa ᚠ ‘nöd’ som saknar motsvarighet i den semitiska bokstavsraden bör jämföras med ‘Nödvändighetens gudinna’, *Necessitas - Ananke* som håller en oerhörd sländ a i handen, ty runan, förutom sitt namn ‘nöd ~ *Necessitas*’ avbildar en sländ a ᚠ med sin ten, staven och trissan¹, (vilken får tenen att snurra då ullen spinnes till tråd).

De stjärnbilder som det ligger närmast till hands att andraga vid en jämförelse är således *Stora Björn* och *Lejonet*. *Stora björn* har bl.a. kallats grek. ‘ελιξ (Aratos) ‘spiral, ranka’ och ‘tvinnare’.

‘Ελίκη ‘nymfen Helike’ är grekernas namn på *Stora Björn* och ‘Ελίκη betyder även ‘spiral, snäcka’.

Viktig jämförelse är också att stjärnbilden *Berenices hår* som ligger i *Lejonet* har kallats grek. ἡλακία ‘sländ a, hjulaxel’.

Run - / bokstavsnamnen

Tyvärre finner man inte den stora moderna över *Lejonet*. Denna stjärnbild är försvunnen, liksom Kuskens vagn m.fl. - Men hon har funnits där. Numera finner man över *Lejonet* fr a *Kallisto* nymfen som blev skjuten av sin son, *Arkas* ‘jägaren’ (=Bootes). Hon, *Kallisto* avbildas genomborrad av en pil² och detta torde vara grunden i det semitiska bokstavsnamnet *zain* ‘vapen’ liksom att runan ha g e l hänför sig till ett annat namn för *Kallisto*, v a g n e n , k a r l a v a g n e n , ty denna vagn tänktes lastad med snö och is och skapa storm och h a g e l .³

Runan ‘År’ ᚱ

‘År’ heter på latin *annus* vilket bör jämföras med gudinnan *Anna*⁴. Hon har jämförts med *Themis* och den Atlasdotter som ger den nyfödde *Zeus* di. Vi är nu på en rektascension motsvarande *Jungfruns* stjärnbild. *Jungfrun* har också bl. a. ansetts vara *Themis* och hon är ofta beskriven och avbildad som d i - g i v a n d e , t e x då hon såsom *Isis* ger di åt *Horos*. Detta leder över till ett annat namn

¹ Trissan motsv. mynden eller bistaven.

² Ro. II,1:933.

³ *Stora Björn* ger hagel och is; Ro. VI:879

⁴ Ro, I,1:357.

på *Jungfrun*, då hon såsom *den stora modern*, gudamodern strålar på himlen under namn av *Kybele*, *Ge*, *Afrodite*, *Meter* 'moder', *Artemis* eller *Leto*. Detta sista namn skall behandlas längre ned. Som *Meter* 'moder' bör hon jämföras med det **litauiska** ordet för 'år' *mėtai*. **Fornkyrkoslaviska** har för 'år' *Leto*. Den **grekiska** gudinna *Leto* sågs i *Jungfruns* stjärnbild, så att hon likställdes med *Isis* såsom moder eller amma åt *Horos*¹. Hennes, *Letos* båda barn; *Apollon* och *Artemis* jämfördes med *Horos* och *Bubastis*.

Ordet **svenska** 'år' har en etymologi som gör att det kan jämföras med **got.** *jēr* 'år', **avestiska** *yer* 'år', **grek.** *ώρα, hora* 'årstid, tid, år, timme'. (*Horatos* 'i tid, mogen, vacker, blomstrande', *horaia* 'årstidens frukter', *horä-foros* 'rätt tid' är också namn på *Demeter*.² *Demeter* är också namn på *Jungfruns* stjärnbild. Ett annat ord är i detta sammanhang *Horitäs* 'Apollon'³, och som barn till *Leto* ansedd för att vara *Horos*.

Därmed kommer man över till *Horos* och *Isis* som utan synbar etymologisk förbindelse, då de synas vara av egyptiskt ursprung, står överst i många antika stjärnbildslistor över *Jungfrun*. Det kan inte vara en tillfällighet att man från runnamnet, **urgermanska** **jēra* 'år' ~ **grekiska** *Horos* 'år' kommer över på *guden Horos*, som i grekiskan stavades såsom *Horos* 'år'. Det förutsätter emellertid att den egyptiske guden i grund och botten är av grekiskt ursprung.

G u d e n H o r o s

Guden Horos har liksom runan **jēra* 'år, 365 dagar' tidsanknytning. Han var *morgonrodnadens* och morgonsolens gudom⁴. Han var solen som föds på nytt varje morgon och kallades som sådan 'Österns herre'. Hans fader, *Osiris*, var grödan och växtkraften i jorden och *Horos* kunde också uppträda som hans efterträdare.⁵ Med detta stämmer att rundikterna ofta säger att *år* är 'gröda' och 'arleblad'. Runan *år* betyder då både '365 dagar' och 'gröda'. Likaså betyder **ryska** *jara* 'vår' och *jar* 'sommarsäd'.

¹ Ro. II,2:1971.

² Frisk, et.

³ Frisk, et.

⁴ Ro. I,2:2744.

⁵ Pauly, Horos, 2446.

Rundikterna säger också, att *år* är 'skyars hög'. Med detta **jämföres** att guden *Horos* avbildades med sparv-höks-huvud.¹

Några slutanmärkingar.

Runan 'år' bör, då den jämföres med guden *Horos* sättas i samband med stjärnbilden *Bootes* 'björnvaktaren' ty denna stjärnbild stod i nära förbindelse med *Jungfrun*, såsom *Erigone* ~ *Ikaros*, *Isis* ~ *Horos*, under medeltiden; *Maria* ~ *Jesus* m fl.

Då nu 'år, 365 dagar' och 'äring, årsväxt' har ett samband bör man påpeka att äringsguden i **norden** är *Frey* som påstås råda över äring, årsväxt och regn enligt Sn. E.

Å r s g u d är också, kanske snarare i **nord**. myt. *Vidar* vars namn förs till en rot för 'år'.² *Vidar* är liksom *Horos* t y s t n a d s - g u d och f a d e r h ä m n a r e som sätter sin f o t s u l a på fiendens huvud.³

Runans **utseende**, 'två motstående vinklar' ☿ ☿ sammanfaller ganska väl med den på samma plats inom teckenraden stående **semi-tiska** bokstaven *heth* ☞ ☜ vars utseende dock inte ger någon vägledning.

Den före ☿ 'år' kommande runan l 'is' namn bör jämföras med den motsvarande stjärnbilden *Isis* '*Jungfrun*'; antingen som en sen germansk folk-etymologi, eller så, att *Isis* likasom *Horos* är ursprunglig i Grekland och därifrån förd till Egypten. *Jungfruns* stjärnbild anses av astrologer vara kall och ofruktsam liksom is.

Som ödesgudinna får hon här förklara runans utseende l som en "tråd, ödestråd".

De språkliga likheterna mellan grek. *Horos* och urgerm. *jEra 'år' talar för att de här framhållna sambanden är mycket gamla, då man inte under antiken kunde veta eller förstå, att **grek.** *horos* 'år' och **germ. got.** *jEra är etymologiskt besläktade. Denna kunskap har endast funnits i 150 år och är ännu dold för de flesta vetenskapsmän.

¹ Ro. I,2:2750.

² Jóhannesson, Et. s.44.

³ Pauly, *Horos* 2452, jfr. Sn E o. *Vlspá* 55.

Semitiska bokstaven *thet* ⊕ ⊙

Denna bokstav betyder 'bälg, vinsäck, lägel' och här har vi några möjligheter. *Thet* motsvarar snarast *Jungfruns* stjärnbild i rektascension och man bör då andraga att *Karlavagnen* är lastad med v i n s ä c k a r , nämligen dem som *Ikarios* förde, då han b j ö d h e r d a r n a p å v i n för första gången i människans historia; det vin som var en gåva av guden *Dionysos*. S ä c k a r n a är visserligen inte angivna på *Karlavagnen*, men man vet, genom **sagan**, att de funnits där.

På södra stjärnhimlen under *Vågen* ligger *Kentauren*, som menats hålla en vinsäck i handen.¹ Härmed stämmer också bokstavens utseende ⊕ i så motto som att Södra Korset ligger under *Kentaurens* buk. Både *Kentauren* och *Södra Korset* ligger i *Vintergatan*.

Då man inte kan säga om *thet* ⊕ ⊙ avbildar ett k o r s eller ett h j u l , bör man också andra, att *Ixions* hjul ansetts ligga i *Kronans* stjärnbild såväl som i stjärnbilden *Herakles*, vilka båda stjärnbilderna stämmer väl in genom sin rektascension. Som *Södra Korset* bör man också påpeka att bokstaven liknar ett k v a r n h j u l eller en k v a r n s t e n .²

Vissa varianter av **bokstaven** ser ut som en liggande åtta och kunna mycket väl anses avbilda en vinsäck eller dyl.

Till b o k s t a v e n s betydelse 'bälg' ansluter sig en r u n a $\overline{\Phi}$ på samma plats som 'år' i den **engelska** runraden 'år'³ ty denna runa $\overline{\Phi}$ heter i **norden** *bälgthor*, *belgbunden thor*. Dess likhet, förutom att båda tecknen betyder 'bälg', är heller inte vad utseendet beträffar ⊕ ~ $\overline{\Phi}$ försumbar.

Runan 'idegran' \mathcal{J} och sem. bokstaven 'handen' \mathcal{L} .

Den följande runan **forneŋg**. *eoh* 'idegran' \mathcal{J} stämmer till sitt utseende och sin ordningsföljd med den **semitiska** bokstaven *jod* 'hand' \mathcal{L} \mathcal{L} . Vad r u n n a m n e t beträffar så är i d e g r a n e n välkänd från **antiken** och i senare tids **folktro**. Den kallades 'de

¹ Boll, s. 144.

² Jordens axel tänktes gå från Polstjärnan, 'den övre kvarnstenen' till Södra Korset.

³ v. Friesen 1933:56-57.

dödas träd¹ och ansågs 'underjordisk' vilket man kan sluta sig till av följande. I **Ovidius** Metamorfoser beskrivs vägen till underjorden såsom kantad med idegranshäckar. Från dagens **Sverige** sägs: 'i likhet med en och gran har idegranen varit ett träd med förmåga att skydda de dödas själar. I brist på tillgång restes inga idegranar längs begravningsföljets väg till graven, men av kvistar bands kransar som lades som skydd, och senare som prydnad på kistan.'² På **stjärnhimlen** kan i **idegranen** återfinnas i *Berenices hår*³. *Jungfrun* och *Vågen* ha anknytning till underjorden, ty här uppgår, *Pluto*, *Hades*, *Acherusiska sjön*, *Styx* m m .

Det **semitiska** bokstavsnamnet *jod* 'hand' leder till **stjärnbilden** 'handen' *hasta*,⁴ men också till *Kentauren*, Ω 9° - η 8° som ligger långt ned på södra stjärnhimlen i *Vintergatan*. *Kentauren* kan föras till en **rot** för 'hand' som i germanska **handus* < **Kent* 'hand'. *Kentaurens* vanliga namn **grek.** $\chi\epsilon\iota\rho\omega\nu$ *Cheiron* bör då jämföras med det **grekiska** ordet för 'hand' $\chi\epsilon\iota\rho$ *cheir*. Allmänt sett, så utgår en **m ä n g d h a l v g u d o m l i g h e t e r** från ord vars grundbetydelse är 'hand'. Dessa halvgudar är ofta såsom små tomtar, husgudar, trollkarlar och dvärgar vilka sammanfaller med **grekernas heroer** dvs förfäders andar, som dyrkades. Från **latin**et känner vi *penates* som kan jämföras med **germ.** **fingraz* 'finger', isländska; *fingalk* "kentaure" *indigetes* 'heroer, skyddsandar' till **lat** *digitus* 'finger'; *manes* 'de avlidnas själar', 'underjorden och dess gudar' till **lat.** *manus* 'hand' (desamma som *lares*, *larvæ*). Från **grekiskan** känner vi $\pi\upsilon\gamma\mu\eta$ *pygmä* 'knytnäve' att jämföra med $\pi\upsilon\gamma\mu\alpha\iota\omicron\iota$ *pygmaioi* 'pygméer, dvärgar'; $\Delta\acute{\alpha}\kappa\tau\upsilon\lambda\omicron\iota$ *daktyloi* 'smeder, trollkarlar, dvärgar och fingrar'. I **svensk** folktro känner man *gasten* 'tomte, avliden orosande'. Ordet bör föras till 'hand' som i **fornindiska** *Hastah* 'hand'. *Rå* som i *skogsrå* bör liknas vid 'hand' i **slaviska** *roka* 'hand' Från **tyskan** tar vi *Faust* som betyder 'näve och trollkarl'.

Dylika **h a l v g u d a r** som de nämnda uppgår förutom i *Kentauren* i *Vågen* 4° - 6° [enl. **Hermes**], 'Saturni och Apollons masker' ...*orientur duae larvae Saturni et Apollinis*, dvs 'två larer eller

¹ Bächtold-Stäubli II, 645.

² Koloniträdgården, årg. 79 nr 5, 1997.

³ Troligen i *Jungfrun*, Allen 168 f.- som idegranskrans, Allen s. 171.

⁴ Indisk månstation i *Jungfrun*.

masker'. L a r e r var romerska husgudar av lägre slag, ungefär som den **svenske t o m t e n**.

Bokstaven **sem. jod** 'hand' bör då tolkas 1) antingen som en hand; ungefär som **runstavens** bild den 21 dec. 'en underarm med två utsträckta fingrar' och föras till stjärnbilden **indiska**; *Hastah* 'handen' eller 2) såsom **grek. kentauren Cheiron** 'handen'.

Det kan också tänkas att **bokstaven** föreställer en p l o g med två handtag, ty *Stora Björn* som sträcker sig ända in i *Vågen* har kallats 'plogen' och Björnvaktaren *Bootes* 'plogföraren'

Bokstavs- eller runraden tycks följa två linjer eller ringar; djurkretsen eller Vintergatan. Då även Stora Björn räknades till Vintergatan, bör man inte blunda för bokstavens likhet med en p l o g . Tolkningen 'handen' däremot erbjuder den fördelen framför 'plog' att den sem. bokstavens namn *jod* 'hand' stämmer med det den avbildar.

Vågens stjärnbild med början vid solståndet den 21 december är den första stjärnbilden. Ordet "första" bör etymologiseras som besläktat med slav. *pirsta* "finger" och således jämföras med handen och fingrarna i runstaven d. 21 dec., samt med sem. bokstaven *jod* "hand".

Den "andra" är stjärnan *Antares* i nästa stjärnbild, Skorpionen. Man jämför germ./ gotiska **anthara-*, tyska *ander-*, engelska *other* osv.

Den "tredje" stjärnbilden är Skytten som från början var en *triton*.

B o k s t a v e n kaph 'handflata' och r u n a n eolhx.

Den följande **semitiska bokstaven kaph ** betyder 'handflata' och anknyter till det som sades om *jod* 'handen'.

Tecknet bör jämföras med r u n a n ** forneng eolhx** som den alldeles liknar i vissa varianter. Den **avbildar Skorpionens** stjärnbild och i den **semitiska bokstaven** ser man också *Skorpionens* karakteristiska böjda svans .

Vintergatan går från *Kentauren, Cheiron* till *Altarets* stjärnbild och vidare till *Skorpionens* gadd. Man jämför runnamnet **forneng. eolhx** med **forneng. eolh-stede** 'a sheltering place, a temple'. Av detta synes att r u n n a m n e t *eolhx* som i den **engelska** rundikten menas betyda 'jolstergräs' väl också skulle kunna betyda 'tempel'

dvs 'altare', ty helgedomens centrala plats var a l t a r e t . Den viktigaste jämförelsen är att runnamnet stämmer med ordet nord. *jul*. Runans position tidsmässigt motsvarar mitten/ slutet av januari. Julfesten firades under hedendomen i slutet av januari enl. Rudbeck m.fl.

Före denna runa, dock, står i den äldre runraden *peorð* 𐌺, som gett namn åt den 6 jan. i Tyskland "Perchtentag" Bäst är att jämföra med *Perchta*, *Berta* dvs en s p i n n a n d e b e r g f r u och ödesgudinna; i **Tyskland** namn på en av folktrons spinnerskor, ödesgudinnan med *stor fot*, (då hon trampade så mycket på rocken). Hon kan **jämföras** med hedendomens *nornor* och antikens *moirer- horer* och närmast föras till *Jungfruns* stjärnbild eller *Vågen*, då dessa stjärnbilder någon gång sattes samman så att *Jungfrun* som *Justitia* ses hålla *Vågen*. Runan 𐌺 föreställer genom sin regelbundenhet ett mänskligt redskap, liksom de tidigare runorna 𐌶 𐌷 𐌸- antagligen ett härv-trä.

Som häxa som åt barn, såsom i Hans och Greta bör *Perchta* jämföras med stjärnbilden "Kronos ansikte". Kronos var jätten som slukade sina egna barn. Senare gjorde kyrkan Herodes till barnamördare och dagen, då man mindes detta blev "menlösa barns dag", den 28 jan. Denna dag kallades i folktron, *Pfeffertag* "peppardag", och erinrar om sagan om Hans och Greta och pepparkakshuset, samt om julseiden att ännu vid jul göra små hus av pepparkakor, vilka stod framme intill 20:de-dagen. Hela komplexet erinrar om att jättarna, som åt barn, styrde under guldåldern, Saturnalia, då mat fanns i överflöd.

Bokstaven *Lamed* 𐌺 𐌻

Den **semitiska** bokstaven *lamed* 𐌺 𐌻 'oxpik' står på ungefär samma **plats i bokstavsraden** som runan *peorð* 𐌺 och liknar runan litet grand i vissa uppteckningar 𐌺¹. Dess betydelse 'oxpik' bör jämföras med stjärnbilden *Bootes* 'Björnvaktaren' i *Jungfrun* och *Vågen*, ty han, *Bootes* avbildas som *plogkarl* med redskap i handen, bl. a. en *ox-pik*² vilket redan iakttagits av äldre forskare.³

¹ Diringer 1962:99, sen fenicisk.

² Ro. VI:889

³ Stucken E. d. Ursprung des Alphabets und die Mondstationen, Leipzig 1913:33.

Runa ξ Sigel, Bokstäverna ξ mem och η nun

Runan *sigel-sol* har flera former och sentida runologer har indelat dem med hänsyn till hur många streck de har. η 3-streck, ξ , 4-streck, ξ 5-streck osv. Runan har motsvarighet i den **semitiska** bokstavsraden *mem* och *nun*. 5-strecksvarianten av **sem**¹. *mem* ξ bör jämföras med runan ξ .

Sem. *Nun* η bör² jämföras med 3-strecksvarianten av runa *sol* η .

Runnamnet *sigel* skall enligt den **angelsachsiska** rundikten betyda 'sol'. Med detta stämmer det **nordiska** runnamnet *sól*.

Runan 'sol' kallas också 'knäsol' och 'solknäbog'. Detta bör jämföras med stjärnbilden *Herakles* ($\Omega 10^\circ - \nearrow 5^\circ$) 'den på knä stående' *engonasin* och runan **avbildar** hans i knäfall böjda ben. *Herakles* håller i handen ett redskap, oftast en *k l u b b a* men också någon gång en *s k ä r a*³. Runnamnet *sigel* bör föras till skäran, **for-nisl.** *sigðr* 'skära, lie', **lat.** *secula* 'skära, lie.

Den **semitiska** bokstaven η ζ *nun* 'orm' har en **betydelse** som pekar på stjärnbilden *Ormbärarens Orm*, vilken ligger ovanför *Skorpionen*. Den **avbildar** dock den 'knästående', *Herakles*' ben medan den föregående bokstaven ξ ψ *mem* 'vatten' avbildar *Ormbärarens Orm* liksom runan *sigels* varianter med mer är tre streck ξ ξ .

Bokstaven Samek \mathfrak{F}

Den följande **bokstaven** *samek* \mathfrak{F} , 'stöd', 'kvist, träd' förekommer i flera former.⁴ Den vanligaste torde vara den som utvecklade sig till **grekiska** *xi* ξ .

Bokstaven betyder 'kvist, träd' och avbildar ett träd \mathfrak{F} \mathfrak{E} \mathfrak{P} . Detta jämförs med runnamnet *bjarkan*, björk. Det är Yggdrasil, världsträdet, som hos många folk var en björk.

(Runan *Bjarkan* \mathfrak{B} avbildar Skyttens båge och den föregående runan \uparrow hans pil.

¹ Diringers 94,

² Diringers s. 99.

³ Boll s. 231, not 2.

⁴ Baurmann s. 336 och Diringers s. 94 o. 99.

Bokstaven \circ 'ain 'öga'.

Den **semitiska** bokstaven 'ain 'öga' som ofta skrivs som en ring, står nu närmast i alfabetet. Med hänsyn till rektascensionen är vi nu i *Skyttens* stjärnbild. En ring ger den **jämförelsen** att *Södra Kronan* [\nearrow 9°-16°] har kallats Δεύτερα Κύκλα 'andra ringen'¹

Vidare finns i *Lyran* [\nearrow 17° - \searrow 2°] den sk 'Ringnebulosan'. Den är dock omnämnd för första gången 1772, men är den största av ring-nebulosorna.²

Bokstavsnamnets betydelse 'öga' bör jämföras med att *Vega* i *Lyran* har kallats; [Finland] 'ögon- öronstjärnan'³.

Också noterar **Hermes Trismegistos** i *Skytten* \nearrow 18°-19° 'Skyttens öga'.

Någon säker jämförelse till runraden saknas här. Man bör dock nämna att runan 'knäsol' som ovan fördes till *Herakles* 'den knästående' *Engonasin* kan, som runtecken, ha formen av en ring.⁴

Runorna \uparrow Tyr och \mathfrak{B} Bjarkan

Dessa runor bör, utan säkra jämförelser med bokstavsskriften hänföras till *Skyttens* stjärnbild.

Vintergatan som går genom *Skyttens* pil och båg ger förklaring åt tecknens utseende. Tyr-runan \uparrow jämföres med *Skyttens* pil och *Bjarkan* \mathfrak{B} med hans båg.

Runnamnet *Tyr* bör liknas vid stjärnbilden 'Chiro, hållande Kephei hand' [\nearrow 16° -20° enl. **Hermes**].

Samma stjärnbild finns i **Teukrotexten**: 'Talas och Korpen som rör vid hans huvud och Hunden, bortvänd. Kepheus som ger högra handen åt vild-djuret.'

Araben Abu Masar säger om 2:a dekan, *Skytten*⁵: 'I *Skyttens* andra dekan uppgår Kepheus som med sin vänstra hand griper om

¹ Allen s. 172.

² Allen 288.

³ Lex. kult. hist.nord. medeltid, XVII:196.

⁴ Fossey, notices s. 198.

⁵ Boll s. 525.

Bockens horn och utsträcker höger hand mot ett djur - i ty att han med sin högra hand griper om dess nos'.

I tredje dekan uppgår 'en hund, i vars käft Kepheus' hand är'.

I den **grekiska** Sphaera-Barbaricatexten, Laurentianus står:¹ 'ο κύων 'ο κρατών του κηφέως την χείρα... 'hunden som griper Kepheus hand.'

Enligt **Aratos** [440] griper *Kentauren* med sin hand om Vilddjuret, *Vargen*.

Jämförelsen med r u n a n *Tyr* ↑ ger sig så, att historien med *Tyr* var, att han stack sin h a n d i *Fenresulvens* g a p som pant på att man inte förfarit svikligt, då man band ulven. Då ulven såg sig bedragen, bet han av *Tyrs* hand.²

Därmed är vi inne på r u n n a m n e t *Bjarkan*. Det torde snarast översättas med 'björk' eller 'björksav'. Istället för den i Eddan omnämnda a s k e n som man här torde förvänta sig - i en germansk bokstavs-rad - har vi alltså att ta ställning till b j ö r k e n .

Många **östeuropeiska** och **asiatiska folk** ansåg att v ä r l d s - t r ä d e t var en b j ö r k .³ Under björken är en k ä l l a eller brunn belägen. Detta stämmer med den **nordiska** bilden av Yggdrasils ask och Urds brunn.

Många folk (turkfolk, iranier, indier m. fl.) har ansett världsträdet vara en kvistad björk som står på ett järn-berg mitt i världen.⁴

De d ö d a bor enligt **indierna** vid Livets träd och vatten eller på gudarnas berg⁵. (**Babylonierna**). Hos **iranierna** kallas det 'Örnens träd' varvid man jämför Örnens stjärnbild [21° - 38°].

De d ö d a s boningar låg enligt **grekerna** bl. a. i *Hyperboréernas* land. Detta land låg i närheten av *Pilens* stjärnbild [33° - 10°] som ligger i närheten av *Örnen* eller Örnens klor (i *Vintergatan*).⁶

¹ Boll s. 49.

² Snorre Edda, Gylfaginning, nr 33.

³ Holmberg, Baum d. Lebens, sid. 56.

⁴ Holmberg, Baum d. Lebens s. 33, 52.

⁵ Holmberg s. 64, 65.

⁶ Boll s. 115.

R u n a M eh 'häst'

Nästa r u n a avbildar en flygande fågel dvs närmast 'Örnens stjärnbild' eller möjligen 'Svanen'. Båda stjärnbilder ligger i *Vintergatan* och har en rektascension som går in i *Stenbocken*.

Man jämför r u n a n s utseende med den **semitiska** bokstaven *sad* som i **samaritansk** stil M ser ut som runan M.¹

För det mesta lutar *sad* och nästan ligger ned i förhållande till den ovan gjorda teckningen. I dessa fall bör man jämföra med att *Örnen* kallats dels 'den flygande Örnen' och dels 'den fallande Örnen'.²

Betydelsen av r u n n a m n e t 'häst' jämföres med att 'Fölet' uppgår i *Stenbocken* 26° - 28° enligt **Ptolemaios**.

R u n a n ϕ M̄ man ~ bokstaven ϕ ϕ qop 'apa'.

Den följande r u n a n *man* uppträder i två former. I den äldre futharken som M̄ och i den yngre som ϕ. Det jämföres med den **semitiska** bokstaven som står på samma plats i alfabetet. Denna bokstav *qop* 'apa' har två former. Den vanligaste ϕ ser ut som den yngre varianten av r u n a *man* ϕ, medan en sen **fenicisk** *qop* ϕ bör jämföras med den äldre *man*-runan M̄. Betydelsen *qop* 'apa' hänför sig till stjärnbilden 'apan' som uppgår i *Stenbocken* enligt **Abu Masar**.³ Han skriver: 'I *Stenbockens* första dekan uppgår den främre delen av det avskyvärda djuret, vars kropp liknar en apas och vars huvud är ett hundhuvud'.

I tredje dekan uppgår... den bakre delen av det avskyvärda djuret dvs a p a n vars huvud är ett hundhuvud.'

Runans namn, *Man*, bör jämföras med den **indiske** guden *Manus* som anses vara fader till människosläktet. **Tacitus** skriver, att den **germanske** guden *Mannus* var anfader till flera av germanernas stammar. Av detta allmänt indoeuropeiska ord kommer ord såsom 'man' och 'människa'.

Den **indiske** guden *Manus* råkade liksom *Deukalion* och *Noah* ut för en översvämningskatastrof.

¹ Diringer, s. 94.

² Allen 283, *Aquila cadens* 'Lyran'

³ Boll, s. 529-31.

I **Monier-Williams** sanskritlexikon står¹ : ‘Guden Manus, fader till människosläktet var den förste som införde offer och religiösa ceremonier². Manus är fader till alla människor och skall liksom Noah ha räddats undan en stor översvämning av Vishnu och Brahma i form av en fisk.’

Han jämförs i lexikonet med *Mannus* som är förfader till västgermanerna och med ordet *man* överhuvudtaget.

Den mytiske *Manus* som är fader till människosläktet och införde gudstjänster och begravningsseder motsvaras hos **Ovidius** av *Deukalion*, som undkom syndafloden och återskapade människosläktet. *Deukalion* är ett av namnen på *Vattenmannens* stjärnbild.³

R u n n a m n e t *Man* hänför sig därför på stjärnbilden *Vattumannen*.

Vad runan och bokstaven **avbildar** går det inte att få någon tydning på. Om runan/bokstaven ᚦ Φ hänför sig till Stenbocken/Vattumannen som den som skapat människosläktet bör man andraga att *Stenbocken* som *Ägipan* var son till guden *Pan* vilken hörde till *Satyrernas* släkte, vilka avbildades med *fallos*. Den **egyptiska** motsvarande, guden *Min*, avbildades med uppåt riktad fallos.⁴

Orsaken till att den semitiska bokstaven *qop* ‘apa’ hänför sig till *Stenbocken* och runnamnet *man* till *Vattumannen* är, att dessa stjärnbilder delvis sammanfalla i rektascension. Vattenmannen går från ̄ 14° - ̄ 29°. Om ‘apan’ hänför sig till *Stenbocken* bör man andraga att *Satyrer* med groteskt anlete m.m. företer likhet med en apa.

B o k s t a v e n *resh* ᚱ ~ runan *lag* ᚱ

Den **semitiska** bokstaven *resh* ‘huvud’ hänför sig till figuren i *Stenbockens* tredje dekan som ‘bär sitt huvud i handen’⁵ i **Abu Marsars** ‘Stora inledning’.

¹ 1993:84

² I Grekland motsvaras detta av den athenske kungen, Kekrops, som är Aquarius, *Vattumannen*, Ro. VI:977. Kekrops införde begravningsseder och gudstjänstbruk.

³ Ro. VI:977.3.

⁴ Ro.II.2 Sp.2977

⁵ Boll s. 531.

Det heter där: 'Vidare uppgår ett överjordiskt väsen med proportionerlig gestalt, som heter Satan och som inte har något huvud, utan bär huvudet in sin hand.' I Sphaera Barbarica står i Stenbocken... 'den huvudlösa guden som bär sitt eget huvud. Den huvudlösa ormen. Den huvudlösa duvan.'

I **Hermes Trismegistos** uppgår i *Stenbocken* 18-19° 'Duvan utan huvud' och i 24-25° 'Ormen utan huvud'.

Vad bokstaven ¶ skall avbilda går det inte att få någon tydning på; möjligen kan den jämföras med motsvarande runa 1 ¶ lag. I *Stenbocken* uppgår Vexillen, fanan, som bokstaven påminner om. I folktron skulle man bära fanor, vexiller vid tiden omkring första maj och Kristi himmelfärdsdag.

Runnamnet lag som betyder 'vatten' bör liknas vid stjärnbilden 'vattnet' dvs den vattenström som faller ur *Vattumannens* kruka¹.

Bokstaven shin 'tand' w

Den följande bokstaven w shin avbildar den följande stjärnbilden efter *Kepheus*, nämligen *Kassiopeia*. Hon avbildas sittande med armarna såsom bokstaven utvisar, som himlens W². *Kassiopeia* uppgår i *Fiskarna* enligt **Ptolemaios**³.

Vad bokstavsnamnet shin 'tand' skulle syfta på finns det ingen tydning på.

W som avbildar *Kassiopeia* återfinns i den engelska runraden Ƶ på motsvarande plats i futharken.

Bokstaven taw 'tecken'

Den sista semitiska bokstaven x + taw 'tecken' är ett kors, antagligen för *Väduren* som delar djurringen i fyra delar tillsammans med *Kräftan*, *Vågen* och *Stenbocken*. **Astrologer**, allt sedan **Ptolemai** dagar, ger noga akt på fyrdelningen av himlen och den därav följande aspekten 90° 'kvartil' eller 180° 'opposition'. Tredelningen

¹ Jfr. Ro. VI:976. Aratos 399.

² Allen s. 142.

³ Boll, s. 537.

av himlen i 3 ggr 120° är dock minst lika viktig och har gett nerslag i runraden som är delad i tre lika stora *ätter* med åtta runor i varje ätt.

R u n a n i n g ♦

Vi befinna oss i *Vattumannens* stjärnbild enligt det antagandet att runraden delar stjärnhimlen i 24 delar och vi är nu komna till den 22:a runan. R u n n a m n e t finns i de kontinentala runraderna, och i den **fornengelska** run-dikten står följande vers:

Ing var först
bland öst-daner
sedd av människor
tills dess han sedan österut
över *Vågen* vadade,
och vagnen rullade efter.
Sålunda hårda män
nämnde den mannen.

Ing var uppenbarligen någon slags gud eftersom det måste påpekas, att han 'först sågs av människor'.

'Öst-daner' borde normalt betyda 'öst-danskar'. I det **isländska** skaldespråket förekommer *danir* också såsom ett mytologiskt ord. *Bergdaner* 'bergens daner= jättar'

Det står också, att *Ing* kunde gå på v a t t n e t. Man bör därför jämföra *Ing* med Vattenmannen *Aquarius* som kunde framställas som flodgud¹. Han kunde också vara en naken man, mödosamt vaddande i vattnet, *Deukalion*.²

Av detta framgår att man torde kunna jämföra *Ing* med *Vattumannens* stjärnbild. Vad runan ♦ avmålar, går inte att se.

R u n o r n a **𐌆** *Dag* och **𐌆** *Odal*.

De båda sista runor bör hänföras till *Fiskarnas* stjärnbild, så att de avbildar de kändaste stjärnbilderna där; *Fiskarna*, *Fiskarnas Band* och *Knuten*.

Båda runor skulle kunna avmåla en fisk; dock synes det mest troligt att **𐌆** avtecknar 'en fisk' och **𐌆** 'en knut'.

¹ Ro. VI:975.

² Ro VI:976. Deukalion = *Vattumannen*.

Beträffande r u n n a m n e t *Dag* bör följande påpekas. Den grekiska motsvarigheten till 'Dag' *Hämera* 'ἡμέρα' bodde längst ut i väster, vid *Tartaros* där hon varje dag mötte Nattens gudinna som också kom från *Tartaren*.

Med runan *Dag* är vi komna till *Fiskarnas* stjärnbild som ligger i väster enligt det astrologiska synsättet. *Väduren* och de i *Väduren* uppgående stjärnorna ansågs västliga, såsom t ex *Medusa* och *Gorgo* i $\Upsilon 3^\circ$ enligt **Hermes**. Längst ut i väster står också jätten *Atlas* och med honom och **hans namn** kan man **jämföra** runan *Odal*.

Odal betyder 'ärvd jord' men ursprungligen 'urfader' från vilket arvet härleddes. Ordet har därigenom gått till (från tyskan) *adel*, 'släkt', 'arvsberättigad släkt', 'adel'. I det gamla samhället före 1700-talet hade endast adeln rätt att äga jord och **språkvetenskapen** visar att de härleddes denna rätt, en arvsrätt, till någon slags 'urfader'.¹

Beträffande *Atlas* så säges nämligen det, att han var fader till *Plejaderna*, *Hyaderna* och *Hesperiderna* och genom dessa stamfader till många furstesläkter i det gamla **grekland**.²

Runan *Odal* bör på **språkliga** (rot. *atl-,) och **semantiska** grunder sättas samman med *Atlas* som står i väster. *Atlas* återfinnes troligen som stjärnbild i *Fiskarna* under *Engonasin* 'den på knä stående'.³

¹ Pok. s. 71.

² Lübkers Reallexikon, Berlin 1914:137, 'Atlas'.

³ Boll, s. 261.

**Tavla över
Stjärnornas samband med skriften**

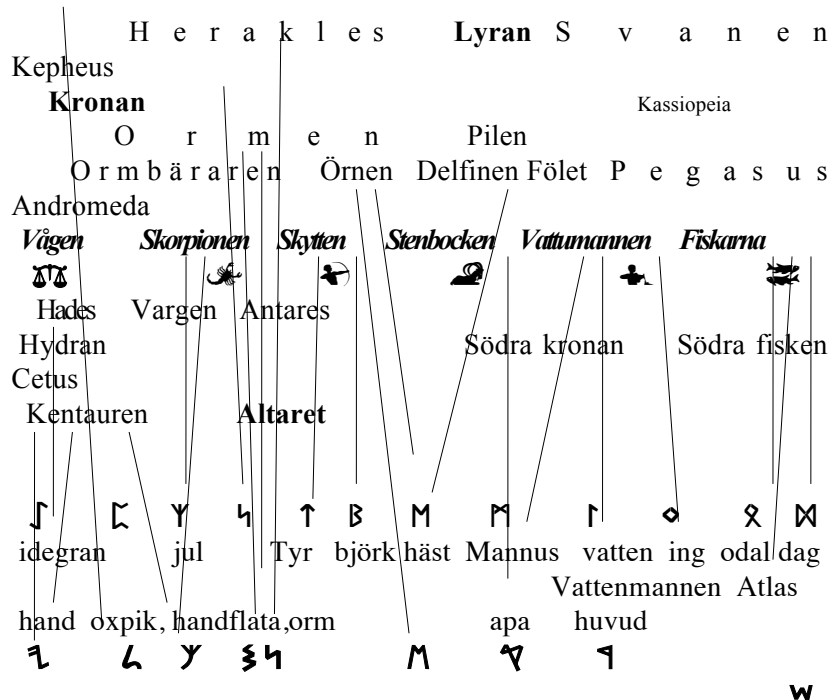
Kepheus				L i l l a b j ö r n					
Kassiopeia	Perseus	K u s k e n			St o r a b j ö r n	Bootes			
Andromeda	Plejaderna				Åsnorna				
Triangel	Hyaderna				Krubban			spica	
Väduren	Oxen	Tvillingarna	Kräftan	Lejonet	Jungfrun				
									
Cetus		Orion	Lilla hund		H y d r a				
E r i d a n o s	Haren				Bägaren	kor-			
pen		Stora hund							
		Sirius							
		A		R		G		O	
F	N	P	F	R	Y	X	P	H	t
fä	regn	jätte	as	vagn	unglingar	gåva	hopp	hagel	nöd
oxe	kamel	dörr	vind?	as	spik		vapen		is
ƒ	Λ	Ϡ	≡	Ϡ	Ϙ		Ϡ		⊖

På denna tavla ser man zodiakens stjärnbilder i mitten, med fet skrift; **Väduren**, **Oxen**, **Tvillingarna**, **Kräftan**, **Lejonet** och **Jungfrun**. På nästa sida fortsätter det med **Vågen**, **Skorpionen**, **Skytten**, **Stenbocken**, **Vattumannen** och **Fiskarna**. De icke-zodiakala stjärnbilder som har samma rektascension, dvs går upp samtidigt är inskrivna över och under sin resp. stjärnbild. De som står över ligger på norra stjärnhimlen och de som står under motsvarar södra stjärnhimlens bilder.

Underst på tavlan är runor och bokstäver insatta i sin vanliga ordningsföljd men så, att de står rakt under den stjärnbild som de förmenas motsvara. Runa *fä* motsvarar färet, **Väduren**; runa *ur* 'regn' ~

regnstjärnorna **Hyaderna**; runa *Thurs* 'jätte' ~ jätten **Orion**, runa *reið* 'vagn' = **kuskens vagn**, runa *cen* 'fackla' = **Sirius**, osv.

Bootes

Tavla över runornas betydelse och vad de avbildar och i vilken stjärnbild de förmenas ligga

Den följande tavlan nedan, visar runor och bokstäver, hur de kommer upp över horisonten i tur och ordning, i takt med zodiaken *Väduren*, *Oxen*, *Tvillingarna* osv. De 24 runorna kommer upp två och två i varje stjärnbild. För varje run-namn visas på tavlan hur run-/bokstavsnamnet motsvarar en stjärnbild och för varje tecken visas vilken stjärnbild tecknet motsvarar. För det mesta är inte runnamnet detsamma som det tecknet avbildar. Flera runor och bokstäver finns det f. övr. ingen tydning på, varken deras namn eller vad de avbildar, och de måste för-ses med ett frågetecken.

<u>Runan</u> <u>Bokstaven</u>	<u>Betydelse</u>	<u>Stjärnbild</u>	<u>Tecknet</u>	<u>Tecknet</u> <u>avbildar</u>	<u>Stjärnbild</u>
Run. <i>Fé</i>	'får,fä, skatt'	<i>Väduren</i>	ƿ ƿ	Υ horndjur	<i>Väduren</i>
Bokst. <i>Aleph</i>	'oxe'	<i>Oxen</i> , <i>el.</i> <i>Väduren</i>	𐌶 𐌶	Υ horndjur	<i>Oxen eller</i> <i>Väduren</i>
Bokst. <i>Bet</i>	'hus'	?	𐌺 𐌺	lie, skördeknif	<i>Perseus lie</i>
Run. <i>Úr</i>	'regn, uroxe'	<i>hyaderna</i>	Λ	hyaderna	<i>hyaderna</i>
Run. <i>Úr</i>	'uroxe'	<i>Oxen</i>	𐌺	lie	<i>Perseus lie</i>
Bokst. <i>Gimel</i>	'kamel'	<i>hyader</i> , <i>plejader</i>	𐌶 Λ	hyader	<i>hyader</i>
Run. <i>Thurs</i>	'jätte'	<i>Orion</i>	𐌰 𐌰 𐌰 ¹ Δ ¹	triangel?	<i>triangeln?</i>
Bokst. <i>Dalet</i>	'dörr'	<i>Plejader</i> <i>Orion</i> .	Δ 𐌰	triangel	<i>triangel</i>
Run. <i>As</i>	'död kropp'	<i>Plejader</i> <i>som helvete.</i> <i>Nastrand</i>	𐌶 𐌶	stege, vägen t. himlen	<i>Plejader</i> , <i>Orion</i>

¹ På brakteat från Halsskov (Goldbrakteaten 24/1,3, 1985:85) står ? *etur fahide laðo ðm hlsii aeiaugr svab keiaR.* ?etur skrev (gjorde) hängsmycket för halsen; Enögas (Odins) kaja sov. *laðo(ack.) ðm (dat. best. art.)* skrivs med en triangel Δ och motsvarar runan *thurs*.

Bokst. <i>He</i>	‘vind’?	<i>Vinden</i>	𐌺	stege	<i>Plejader, Orion</i>
Bokst. <i>He</i>	‘vind’	<i>Vinden</i>	𐌺 (sam.)	vagn	<i>Kusken</i>
Run. <i>Reið</i>	‘vagn’	<i>Kuskens vagn</i>	𐌺 𐌹	vagn	<i>Kuskens vagn</i>
Bokst. <i>Waw</i>	‘hake,spik’	<i>polstjärnan</i>	𐌺 𐌹	fackla	<i>Sirius</i>
Bokst. <i>Waw</i>	‘hake, spik’	<i>polstjärnan</i>	𐌺	fackla	<i>Sirius</i>
	<i>cen</i>	fackla		fackla,	
Run. * <i>gen</i>	tvillingar	<i>Sirius</i>	𐌺𐌹 < 𐌹	hunds käft <	<i>Hund/Sirius</i>
Run. <i>Gyfu</i>	‘gåva’	<i>chariter</i>	𐌶	kors	<i>Vintergat.</i>
Run. <i>Wyn</i>	‘hopp’	<i>chariter</i>	𐌺	?	?
Run. <i>Hagl</i>	‘hagel’	<i>St. Björn</i>	𐌺 𐌺	härvträ	<i>Norn. attr.</i>
Bokst. <i>Zajin</i>	‘vapen’	<i>St. Björn</i>	𐌺 𐌺	härvträ	<i>gudamoder attr.</i>
Bokst. <i>Het</i>	?	?	𐌺 𐌺	?	?
Run. <i>Nauð</i>	‘nöd’	<i>Necessitas</i>	𐌺	slända	<i>gudamoder attr.</i>

<u>Runan,</u> <u>Bokstaven</u>	<u>Betydelse</u>	<u>Stjärnbild</u>	<u>Tecknet</u>	<u>Tecknet</u> <u>avbildar</u>	<u>Stjärnbild</u>
Run. <i>Is</i>	‘is’	<i>Isis</i>	𐌺	tråd, ödes-tråd	<i>gudamoder attr.</i>
Bokst. <i>Thet</i>	‘bälg, lägel’	<i>Karlavagn, last</i>	⊕ ⊙	Ixionhjul qvarnsten	<i>Ixion</i>
Run. * <i>jera</i>	‘år,äring’	<i>Horos, Bootes</i>	𐌺 𐌺	?	?
Bokst. <i>Jod</i>	‘hand’	<i>Handen, Kentaur</i>	𐌺 𐌺	hand fing- rar, l. plog	<i>Bootes plog =Karlavagn Hand, kentaur. Stjärnbild ind. handen</i>
Runan <i>Eoh</i>	‘idegran’	<i>Berenices hår</i>	𐌺	plog, hand?	<i>Bootes plog, handen</i>
Bokst. <i>La-med</i>	‘oxpik’	<i>Bootes’ redskap</i>	𐌺 𐌺	oxpik, piska	<i>Bootes’ redskap</i>

Bokst. <i>Kap</i>	‘handflata’	<i>handen,</i> <i>kentauren</i>	𐌚 𐌛	skorpion	<i>Skorpionen</i>
Run. <i>Eolhx</i>	halm, jul	<i>Vintergat.</i>	𐌚	skorpion	<i>skorpion</i>
Run. <i>Peorð</i>	‘bergfru’	<i>Kronos</i> <i>ansikte</i>	𐌚	härvträ? krona?	<i>Jungfru,</i> <i>attr.</i>
Run. <i>Sigel</i> <i>knä-sol</i>	‘skära’ knä	<i>Herkules,</i> <i>attr.</i>	𐌚	knästående man	<i>Herakles</i>
Run. <i>Sigel</i>	‘skära’	<i>Herakles</i> <i>attr.</i>	𐌚 𐌛	orm	<i>orm-</i> <i>bäraren, attr</i>
Bokst. <i>Mem</i>	‘vatten’	?	𐌚 𐌛	orm	<i>orm-</i> <i>bäraren,</i> <i>attr.</i>
Bokst. <i>Nun</i>	‘orm’	<i>orm-</i> <i>bäraren,</i> <i>attr.</i>	𐌚 𐌛	knästående man	<i>Herakles på</i> <i>knä.</i>
Run. <i>Tyr</i>	guden Tyr	<i>Kepheus?</i>	↑	pil	<i>Skytt.pil</i>
Run. <i>Bjarkan</i>	‘björk’	<i>Världsträd</i>	𐌚	båge	<i>Skyttens</i> <i>båge</i>
Bokst. <i>ain</i>	‘öga’	<i>Vega, lyran</i>	○	ring	<i>S. Kronan</i>
Bokst. <i>Pe</i>	‘mun’	?	𐌚	?	?
<u>Runan,</u> <u>bokstaven</u>	<u>Betydelse</u>	<u>Stjärnbild</u>	<u>Tecknet</u>	<u>Tecknet</u> <u>avbildar</u>	<u>Stjärnbild</u>
Bokst. <i>Shade</i>	?	?	𐌚 𐌛 𐌜	flygande fågel	<i>örnen</i>
Run. <i>Eh</i>	‘häst’	<i>fölet</i>	𐌛	flygande fågel	<i>örnen</i>
Run. <i>Man</i>	‘Mannus’, gud.	<i>Vatten-</i> <i>mannen</i>	𐌚 𐌛	satyr,attr. fallos.	<i>Stenbock</i>
Bokst. <i>Qop</i>	‘apa’	<i>apan</i>	𐌚 𐌛	satyr,attr.	<i>Stenbock</i>
Run. <i>Lag</i>	‘vatten’	<i>Vattnet</i>	𐌚	?	?
Bokst. <i>Resh</i>	‘huvud’	<i>den huvud-</i> <i>löse</i>	𐌚	fana	<i>Vexillum</i>
Run. <i>Ing</i>	‘Vatten- <i>man’</i>	<i>Vattu-</i> <i>mannen</i>	◊	?	?

Bokst. <i>Shin</i>	‘tand’	?	𐍅	Kassiopeia	<i>Kassiopeia</i>
Bokst. <i>Taw</i>	‘tecken’	?	𐍆 +	Kors	<i>Vintergatan</i>
Run. <i>Dag</i>	guden ‘Dag’	?	𐍇	?	<i>Fiskarna,</i> <i>knuten</i>
Run. <i>Odal</i>	ärvd jord	<i>d.knästående</i> <i>i Fiskarna.</i> <i>Atlas</i>	𐍈	Fisk	<i>Fiskarna</i>

